

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 598 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr Baxtiyor Islamov	8
Kichik biznesni rivojlantirishda “yashil” iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G’oipnazarov	10
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System ... Zufarova Nozima Gulamiddinovna	16
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko’rsatkichlari va ekologik muammolar Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	24
Yashil budjetlashtirish va uni O’zbekistonda joriy etish istiqbollari Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	30
Iqtisodiyotda ta’lim va fan integratsiyasining asosiy yo’nalishlari Yormatov Ilmidin Toshmatovich	35
Transport vositalari va yo’llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir Agzamov Shaxboz Akmalovich	39
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish A. X. Salamov	44
Biznes-reja baliqchilik xo’jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida Dosmurotova Shaxista Kengashovna	48
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog’liqligi Axmediyeva Aliya Toxtarovna	55
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	63
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo’llari Shamsiyev Nodir Muratovich	67
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari Shagazatov Oybek bahodirovich	72
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo’nalishlari Davlatov Sanjar Abdimannonovich	76
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	80
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformsiyaning muhim yo’nalishlari Yuldasheva Kamola Miraliyevna	84
O’zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	89
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi Nazarova Umida Avazovna	94
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	98
Globallashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish Mirzayev Musurmon Umidullayevich	103
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o’rni va ahamiyati Fayziyeva Aziza Azamat qizi	108
Ta’lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	113
Ta’minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	119
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	123
Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан Абдурахманова Матлуба Махамадаминовна	129

Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	135
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish	141
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:	
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	148
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	154
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта	159
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	167
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari	170
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности.....	175
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	179
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	184
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	188
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	193
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	197
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlar.....	203
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili	207
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari	213
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	221
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi	
instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar	226
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash	
metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi).....	234
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari	245
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	
Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	250
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	256
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati	
samaradorligini yanada oshirish.....	260
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli	266
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	
Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari.....	274
Sobirov Otabek Olimjonovich	

Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	277
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	281
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	284
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	288
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	293
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtrishda tahlil qilish.....	297
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari	302
Abdullayev Boburjon Akbaraliyevich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	306
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	310
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	314
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation	319
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	325
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	329
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирйўлийўловчи”	332
Н. Э. Кахарава	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	337
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish	342
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari	348
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	353
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	
Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati.....	357
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	362
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdanova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	369
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО “Hududgazta'minot”	373
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	378
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi.....	381
Bobayev Isroiljon Abdinabiyeich	
Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash.....	386
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	

O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	394
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida	397
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari	400
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari.....	409
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida).....	413
Karimov Bekzodjon Ilxomovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari	420
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы	426
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features	432
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	437
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане.....	443
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash	448
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari	453
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari	460
O'lokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	463
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati	469
Xalmuxamedova Zebaxon Babaxanovna	
Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari	473
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari	480
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili	487
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi.....	492
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi	499
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish	503
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	510
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	517
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	522
Sultanov Baxram Begdullayevich	

Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	526
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	534
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	539
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	543
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	548
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	555
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi	560
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	564
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	570
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе	577
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni	580
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi	584
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida	591
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	

TASHQI SAVDODA NOTARIF USULLARNI QO'LLASHNING IQTISODIY OQIBATLARINI ANIQLASH METODOLOGIYASI (RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI)

Norqobilov Akobir Iso o'g'li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
"Raqamli iqtisodiyot" kafedrası doktoranti

Annotatsiya: Tashqi savdoda notarif usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlari rivojlangan mamlakatlar sharoitida keng o'rganilgan. Kvotalar, subsidiyalar va tartibga solish kabi notarif usullar savdo oqimlari, bozor raqobati va iste'mol narxlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu tadqiqotda notarif usullarni o'lchash uchun turli xil metodlar hamda jahon savdosida ushbu usullarning ko'lami keltirilgan va tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari bo'yicha umumiy xulosalar qilingan va rivojlangan davlatlar tajribalariga asosanib turli takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Tashqi savdo, chastotalar indeksi, savdoni qoplash koeffitsiyenti, narxlar ta'siri indeksi, notarif usullar, iqtisodiy natijalar, rivojlangan davlatlar, iqtisodiy modellar.

Abstract: The economic consequences of using non-tariff methods in foreign trade have been widely studied in developed countries. Non-tariff measures such as quotas, subsidies, and regulations can significantly affect trade flows, market competition, and consumer prices. This study presents and analyzes various methods for measuring non-tariff methods and the scope of these methods in world trade. Based on the results of the research, general conclusions were made and various suggestions were made based on the experiences of developed countries.

Key words: Foreign trade, frequency index, trade coverage ratio, price impact index, non-tariff methods, economic results, developed countries, economic models.

Аннотация: Экономические последствия использования нетарифных методов во внешней торговле широко изучаются в развитых странах. Нетарифные меры, такие как квоты, субсидии и регулирование, могут существенно повлиять на торговые потоки, рыночную конкуренцию и потребительские цены. В данном исследовании представлены и анализируются различные методы измерения нетарифных методов и сфера применения этих методов в мировой торговле. По результатам исследования были сделаны общие выводы и высказаны различные предложения, основанные на опыте развитых стран.

Ключевые слова: внешняя торговля, индекс частоты, коэффициент торгового покрытия, индекс влияния цен, нетарифные методы, экономические результаты, развитые страны, экономические модели.

KIRISH

Rivojlangan mamlakatlarda tashqi savdoda notarif usullardan foyalanish tobora kengayib bormoqda, bunga sabab hukumatlar mahalliy sanoatni himoya qilishga, bozor raqobatini tartibga solishga va savdodan tashqari vazifalarni hal qilishga intilmoqda. Kvotalar, subsidiyalar va shunga o'xshash savdo to'siqlarini o'z ichiga olgan ushbu usullar savo oqimlari, bozor dinamikasi va iste'molchilar farovonligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi va jiddiy iqtisodiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Notarif choralarning iqtisodiyotga ta'sirini tushunish siyosatchilar, biznes va iste'molchilar uchun juda muhimdir. Ushbu tadqiqotda rivojlangan mamlakatlar tajribasiga e'tibor qaratgan holda tashqi savdoda notarif usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasi o'rganiladi, miqdoriy ma'lumotlar, iqtisodiy modellar va sifatli ma'lumotlarni tahlil qilish orqali xalqaro savdo kontekstida notarif choralari iqtisodiy natijalarga qanday ta'sir qilishini to'liq tushunishga maqsad qilingan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili: Tashqi savdoda notarif usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlari bo'yicha keng qamrovli adabiyot tahlilini o'tkazish uchun tadqiqotchilar ushbu mavzuni o'rganish uchun turli xil usullarni qo'llangan turli tadqiqotlarni o'rganishlari mumkin. Misol tariqasida, Baccini¹ va boshqa tadqiqotchilar

1 Leonardo Baccini, Anreas Dur, Manfred Elsid. The Politics of Trade Agreement Design, 2012-yilda Xalqaro tashkilotlarning siyosiy iqtisodiga bag'ishlangan konferentsiya uchun tayyorlangan ilmiy maqola.

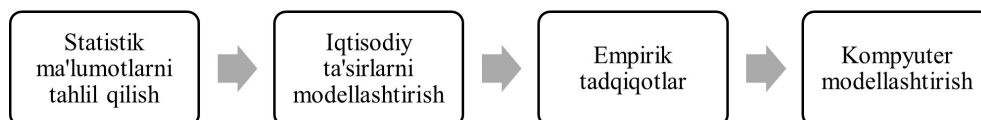
tomonidan olib borilgan tadqiqotda notarif to'siqlarning xalqaro savdoga ta'sirini o'rganish uchun ekonometrik tahlildan foydalangan. Tadqiqotchilar tartibga solishdagi farqlar va texnik standartlar kabi notarif choralar mamlakatlar o'rtasidagi savdo oqimiga sezilarli darajada to'sqinlik qilishi mumkinligini aniqladilar. Ekonometrik modellar va savdo ma'lumotlaridan foydalangan holda, tadqiqot notarif to'siqlar savdo hajmi va samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishini keltirib o'tdi. Ba'zi adabiyotlarda tashqi savdoda notarif usullarning iqtisodiy oqibatlarini sifatli tahlil qilish uchun amaliy tadqiqotlar qo'llanilgan. Misol uchun Naim² va boshqalarning tadqiqotida Yevropa Ittifoqi va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasidagi qishloq xo'jaligi savdosiga sanitariya va fitosanitariya qoidalarining ta'siri o'rganilgan. Chuqur amaliy tadqiqotlar va soha mutaxassisleri bilan suhbatlar orqali tadqiqotchilar eksportchilar tomonidan qattiq sanitariya me'yorlariga rioya qilishda duch keladigan qiyinchiliklar va buning natijasida kelib chiqadigan iqtisodiy natijalarni ta'kidladilar. Qiyosiy tadqiqotlar mamlakatlar va sektorlar bo'yicha notarif choralarning differentsial ta'sirini tushunishda foydali bo'ldi. Hoekman va Nicita³ tomonidan olib borilgan qiyosiy tahlilda tadqiqotchilar qishloq xo'jaligi mahsulotlari savdosiga turli notarif to'siqlarning ta'sirini o'rganib chiqdilar. Turli mamlakatlar tajribasini solishtirgan holda, tadqiqot tartibga solish choralari, kvotalar va texnik to'siqlarning savdo raqobatbardoshligi va bozorga kirishga turli xil ta'sirini aniqladi. Ba'zi tadqiqotlar tashqi savdoda notarif usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini baholash uchun simulyatsiya modellardan foydalangan. Masalan, Kee⁴ va boshqalar tomonidan olib borilgan tadqiqotda notarif to'siqlarning savdo va farovonlikka ta'sirini simulyatsiya qilish uchun hisoblangan umumiy muvozanat modeli ishlab chiqildi. Tadqiqotchilarning aniqlashicha, notarif choralar savdo tartibini buzishi, bozorga kirishni qisqartirishi va eksport qiluvchi va import qiluvchi mamlakatlarning farovonligini yo'qotishiga olib kelishi mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbuda ilmiy izlanishda miqdoriy va sifatli tadqiqot metodologiyalaridan foydalanildi bunda tashqi savdoda notarif usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlari har tomonlama tahlil qilindi va kerakli tushunchalar berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash ushbu chora-tadbirlarning iqtisodiyotning turli jihatlariga, masalan, savdo hajmi, narxlar, daromadlar, bandlik, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligi va boshqalarga ta'sirini baholashni o'z ichiga oladi.

1-rasm: Tashqi savdoda notarif usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash ketma-ketligi⁵

Tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash uchun turli usullar va yondashuvlar qo'llaniladi, jumladan:

- **Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish:** savdo hajmi, narxlari, umumiy savdodagi import va eksport ulushi, eksport va importdagi aniq tovarlar ulushi va ulardan foydalanish bilan bog'liq bo'lishi mumkin bo'lgan boshqa ko'rsatkichlar bo'yicha statistik ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish.
- **Iqtisodiy ta'sirlarni modellashtirish:** tarifsiz usullarni qo'llashning iqtisodiyotning turli jabhalariga ta'sirini baholash uchun iqtisodiy modellardan foydalanish. Masalan, kvotalar savdo hajmi, narxlar va daromadlarga ta'sirini baholash uchun modellardan foydalanish mumkin.
- **Empirik tadqiqotlar:** kompaniya ma'lumotlarini tahlil qilish, biznes va iste'molchilar so'rovlari va boshqa tadqiqot usullarini o'z ichiga olishi mumkin bo'lgan empirik tadqiqotlar o'tkazish.
- **Kompyuter modellashtirish:** tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini baholash uchun kompyuter modellaridan foydalanish.

Bu usullar va yondashuvlarning barchasi tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash uchun ishlatilishi mumkin. Biroq ta'sirni baholash qiyin bo'lishi mumkin, chunki bu usullar boshqa iqtisodiy siyosatlar bilan o'zaro ta'sir qilishi va kutilmagan natijalarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun iqtisodiy oqibatlarni baholash aniq bo'lmashligi mumkin.

2 Naim Huruglica (the consultant), Report on Non-Tariff Measures in CEFTA (Support to regional economic integration), GIZ, 2022.

3 Hoekman B, Nicita A. The Unseen Impact of Non-tariff Measures: Insights from a new database, United Nations Conference on Trade and Development and The World Bank, Geneva, 2018.

4 Hiau Looi Kee, Alessandro Nicita. Trade Frauds, Trade Elasticities and Non-Tariff Measures, World Bank, 2016.

5 Aleksey Kireev. "Международная Экономика", 2015, darsligi ma'lumotlariga asoslanib muallif tomonidan tuzildi.

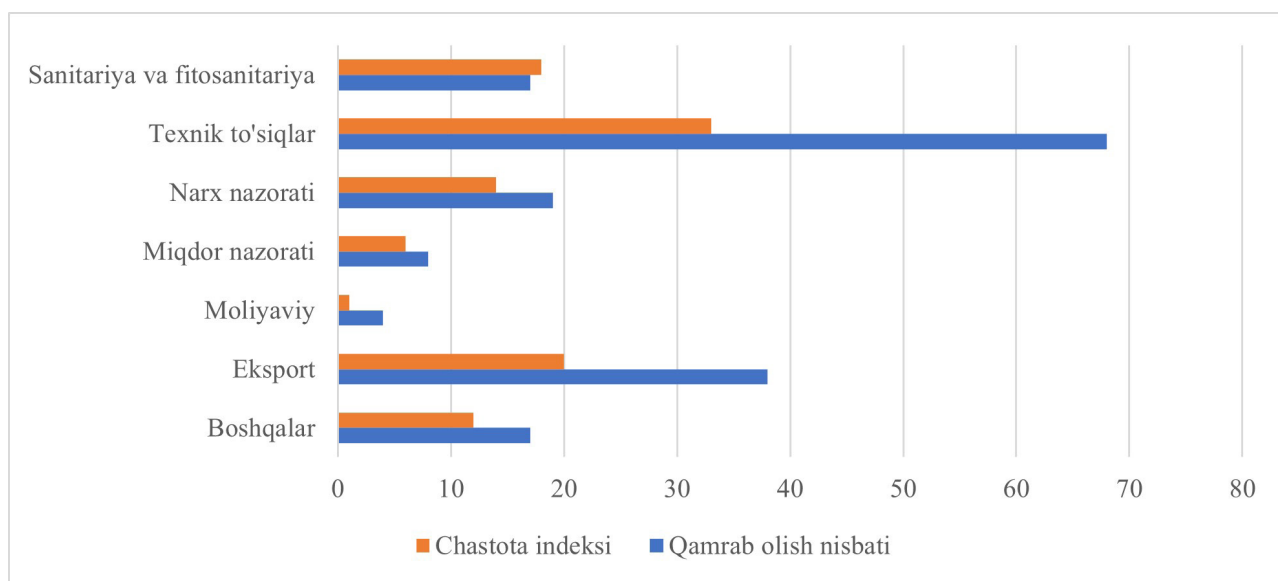

Notarif usullarni o'lash uchun odatda quyidagi indekslardan biri qo'llaniladi:

- **Chastotalar indeksi** – tarif bo'lmagan cheklovlar bilan qamrab olingan tarif liniyalarining ulushini ko'rsatadigan indeks. Odatda tarifsiz cheklovlar darajasini aniqlash uchun foydalaniladi, lekin alohida importga cheklovlarning nisbiy ahamiyatini va ularning iqtisodiyot uchun samaradorligini ko'rsatmaydi.
- **Savdoni qoplash koeffitsiyenti** – tarifsiz cheklovlar bilan qoplanadigan eksport yoki importning qiymat ulushini ko'rsatadi. Ushbu indeksning zaif tomoni shundaki, u eng kuchli tarifsiz to'siqlarning ta'sirini kam baholaydi.
- **Narxlar ta'siri indeksi** – import yoki eksport notarif cheklovlari qo'llaniladigan mahsulotning jahon bozoridagi narxi va ichki narxining nisbatidir. Indeksning kamchiliklari shundaki, tovarlarning ichki va jahon narxlarini o'rtasidagi barcha farqlar tarifsiz cheklovlarga bog'liq emas.

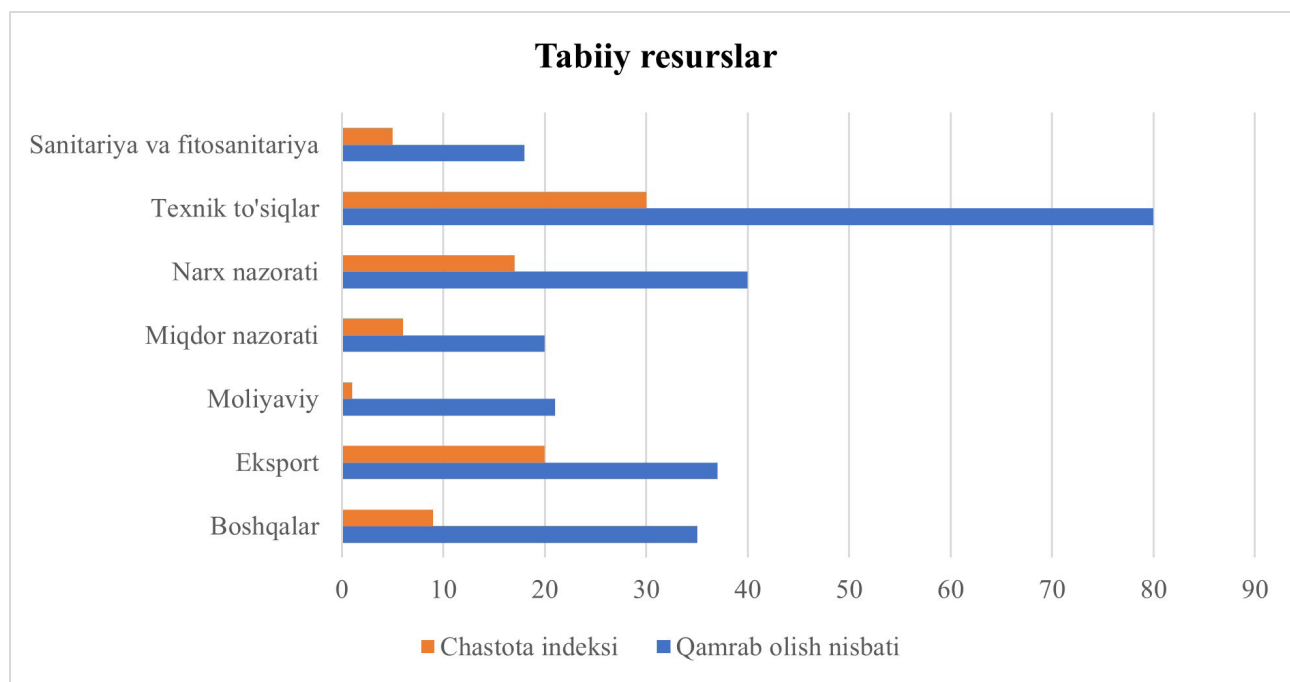
Odatda, taqqoslash maqsadida sanab o'tilgan indekslardan birini qo'llagan holda tarifsiz to'siqlar qiymati advalor boj ekvivalenti (tovarning bojxona qiymatining foizi) shaklida hisoblanadi. 1970-yillarning o'rtalarida AQSHda 15 ta rivojlangan davlat tomonidan 90 ta turli tovarlar importiga bo'lgan tarifsiz cheklovlarni o'rganish shuni ko'rsatdiki, masalan, Yaponiya go'sht mahsulotlarini import qilganda, nominal tarifi bor-yo'g'i 13% bo'lsa, u 1900 dan ortiq bo'lmagan go'sht importidagi tarif cheklovlari uning Yaponiya bozoridagi narxini dunyoga nisbatan yana 161% ga oshiradi. AQSHda meva importiga nominal boj 7% bo'lgan, qo'shimcha ravishda qo'llaniladigan tarifsiz cheklovlar mevaning ichki narxini yana 128% ga oshirdi. Lekin bu yerda ham bir mahsulotga bojxona to'lovlari ham, tarifsiz cheklovlar ham qo'llanilishi mumkinligi bilan bog'liq muammo yuzaga keladi/Shu bilan birga, agar bojxona to'lovi har doim cheklash chorasini bo'lsa, unda tarifsiz to'siqlar faqat ma'lum shartlar ostida bo'ladi. Masalan, agar tovar importiga boj va kvotalar solingan bo'lsa, unda import qilinadigan tovarlar miqdoridan qat'i nazar, boj har doim o'zining cheklovchi funksiyasini bajaradi. Kvota faqat import vakolatli organlar tomonidan belgilangan hajmga yetgandan keyingina cheklovchiga aylanadi. Ko'pincha hukumat muqobil variantga duch keladi: qaysi savdo siyosati vositasi – tarif yoki tarifsiz – muayyan vaziyatda foydalanish. Ko'pincha tarifsiz usullarga ustunlik beriladi, chunki ular siyosiy jihatdan maqbulroq hisoblanadi, chunki tariflardan farqli o'laroq, ular aholi uchun qo'shimcha soliq yuki emas.

Bundan tashqari, notarif choralar ma'lum ma'noda istalgan natijaga erishishda qulayroqdir. Misol uchun, importni kerakli qiymatga kamaytiradigan import tarif stavkasini hisoblashdan ko'ra, 3 million tonna miqdoriy import cheklovini o'rnatish orqali po'lat importini 3 million tonnagacha cheklash ancha osondir. Va nihoyat, tarifsiz cheklovlar xalqaro shartnomalar bilan deyarli tartibga solinmaydi va hukumatlar Jahon Savdo Tashkiloti (JST) tomonidan tartibga solinadigan tarif cheklovlari bilan solishtirganda, ularni savdo siyosatida erkinroq his qiladilar. Aksariyat hollarda tarifsiz usullardan, ayniqsa intensiv miqdoriy usullardan foydalanish, hatto, nisbatan liberal bojxona rejimi bilan bir qatorda, umuman olganda, cheklovli davlat savdo siyosatiga olib keladi.

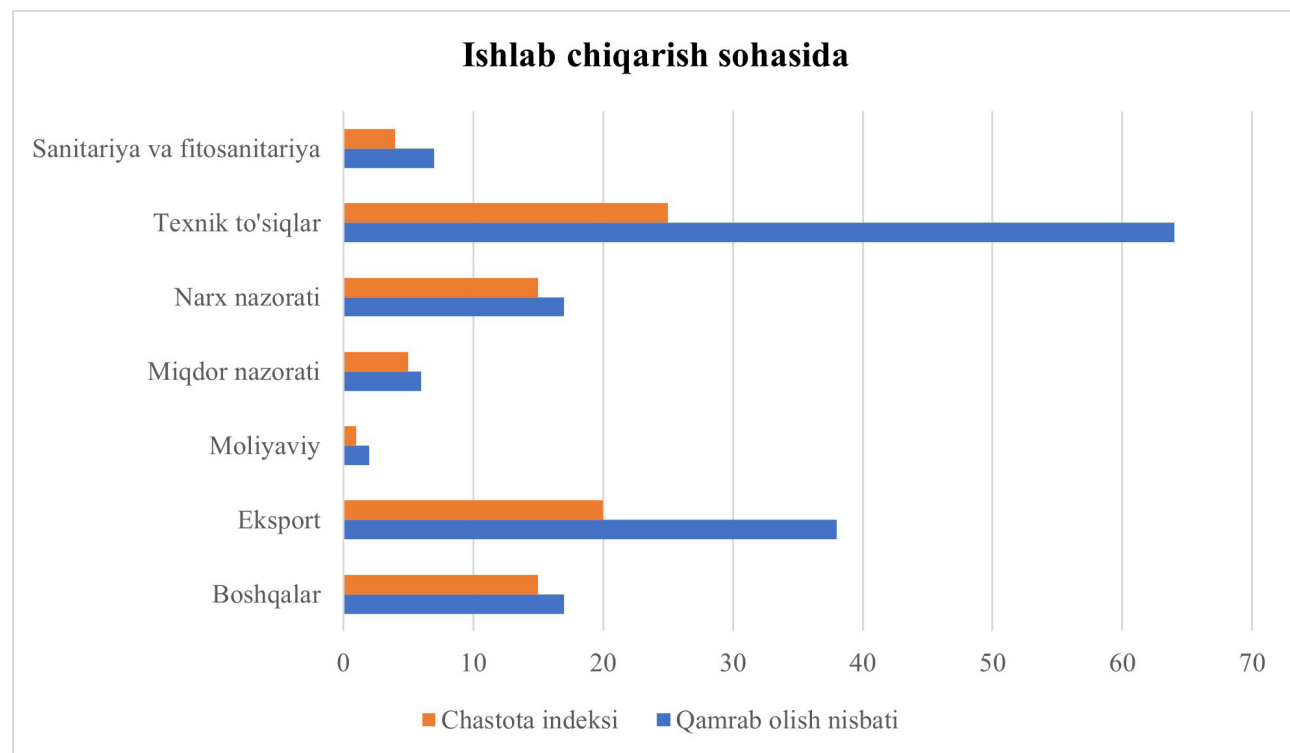
2-rasm: Jahon savdosida turlari va keng mahsulot toifalari bo'yicha notarif chora-tadbirlarning tarqalish ko'rsatkichlari (%da)⁶, 2023-yil.

6 UNCTAD secretariat calculations based on UNCTAD TRAINS I-TIP data, 2023. <https://www.wto.org>

3-rasm: Turlari va keng mahsulot toifalari bo'yicha notarif chora-tadbirlarning tarqalish ko'rsatkichlari (%da)⁷, 2023-yil.

Yuqoridagi rasmlardan ko'rish mumkinki, jahon savdosida turlari va keng mahsulot toifalari bo'yicha notarif chora-tadbirlarning tarqalish ko'rsatkichlari chastota indeksi va qamrab olish nisbati bo'yicha texnik to'siqlar hamda eksport ustunlarida yuqori foizlarni ko'rsatmoqda. Chastotalar hamda qamrab olish nisbatidagi eng kichik ko'rsatkichlar ulushi moliyaviy sohalarga to'g'ri kelganligini ko'rishimiz mumkin.

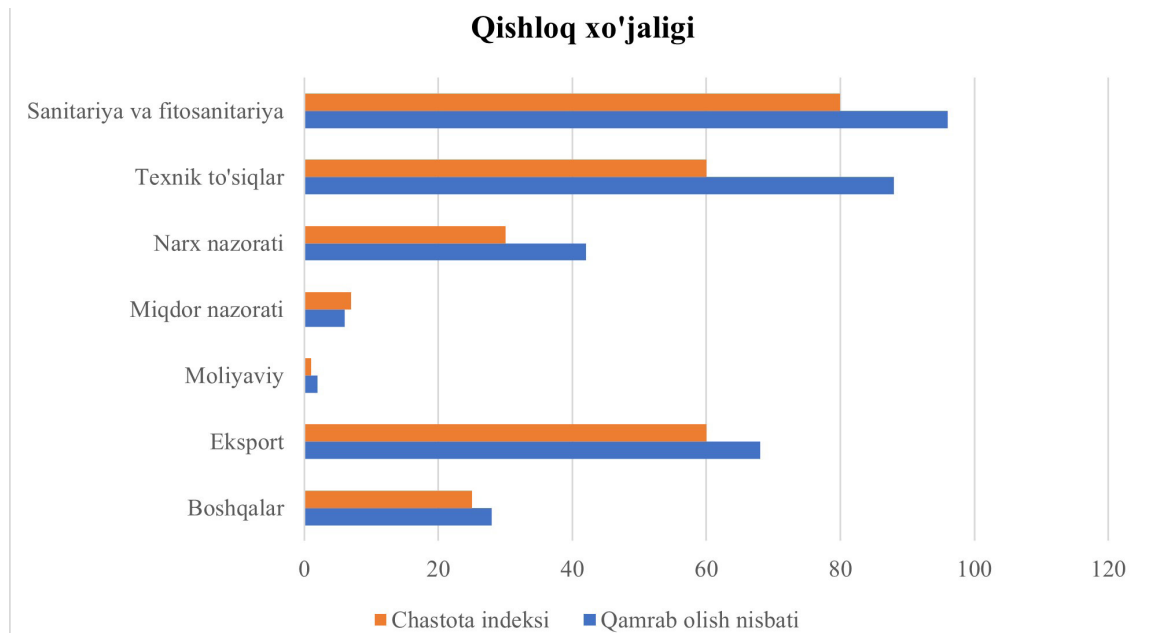

4-rasm: Turlari va keng mahsulot toifalari bo'yicha notarif chora-tadbirlarning tarqalish ko'rsatkichlari (%da)⁸, 2023-yil.

⁷ UNCTAD secretariat calculations based on UNCTAD TRAINS I-TIP data, 2023. <https://www.wto.org>

⁸ UNCTAD secretariat calculations based on UNCTAD TRAINS I-TIP data, 2023. <https://www.wto.org>

Qishloq xo'jaligi

5-rasm: Turlari va keng mahsulot toifalari bo'yicha notarif chora-tadbirlarning tarqalish ko'rsatkichlari (%da)⁹, 2023-yil.

Ushbu rasmlardan ham shuni tushunish mumkinki, mamlakatlar iqtisodiyotning qishloq xo'jaligi hamda ishlab chiqarish sohaslarida ham notarif to'siqlarning texnik ko'rinishi hamda eksport uchun qo'yilgan to'siqlar eng yuqori foiz ko'rsatkichlarini ko'rsatgan. Aynan qishloq xo'jaligi sohasida sanitariya va fitosanitariya kabi notarif to'siqlar chastotalar indeksi bo'yicha 80% ni, qamrab olish nisbati bo'yicha 96%ni tashkil etgan.

AQSH va Xitoyning tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasi ushbu mamlakatlar tomonidan ko'rilgan aniq chora-tadbirlar va maqsadlarga qarab farq qilishi mumkin. Biroq har ikki davlatda qo'llaniladigan umumiy yondashuv va usullarni ajratib ko'rsatish mumkin.

AQSHda tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash uchun turli usullar va vositalar, jumladan statistik tahlil, empirik tadqiqotlar, modellashtirish va boshqa yondashuvlardan foydalaniladi.

Masalan, kvotalarning savdo hajmi, narxlar va daromadlariga ta'sirini baholash uchun iqtisodiy modellardan foydalanish mumkin. Shuningdek, Qo'shma Shtatlarda Federal Xalqaro Savdo Komissiyasi (USITC)¹⁰ mavjud bo'lib, u savdo choralarning iqtisodiyotning turli jabhalariga, jumladan, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligiga ta'sirini baholaydi.

Xitoy tashqi savdoda tarifsiz usullarning iqtisodiy ta'sirini aniqlash uchun turli usullar va vositalardan, jumladan, statistik tahlil, modellashtirish va ekonometrikadan ham foydalanadi. Bundan tashqari, Xitoyda XXR Savdo vazirligi (MOFCOM)¹¹ va XXR Milliy Statistika Byurosi (NBS)¹² kabi savdo chora-tadbirlarining iqtisodiyotga ta'sirini baholovchi davlat idoralari mavjud.

Ikkala davlat ham savdo chora-tadbirlarining iqtisodiyotga ta'sirini baholovchi maslahat organlari va qo'mitalari, shuningdek, ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar kabi manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashishlari mumkin.

Angliyada tashqi savdoda tarifsiz chora-tadbirlarning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasiga statistik tahlil, modellashtirish va ekonometriya ham kiradi. Xalqaro savdo departamenti kabi savdo uchun mas'ul bo'lgan mamlakat hukumat idoralari ham sanoat manfaatdor tomonlari bilan maslahatlashuvlar o'tkazishi mumkin.

Umuman olganda, Amerika Qo'shma Shtatlari, Angliya va Xitoy tomonidan tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlashda qo'llaniladigan metodologiya bir qator miqdoriy va sifat usullarini o'z ichiga oladi va ular tomonidan ko'rilgan aniq chora-tadbirlar va maqsadlarga qarab farq qilishi mumkin.

Tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlashda AQSH tomonidan qo'llaniladigan metodologiya statistik tahlil, modellashtirish va empirik tadqiqotlarni o'z ichiga olgan bir qator miqdoriy va sifat usullarini o'z ichiga oladi.

Savdo siyosati uchun mas'ul bo'lgan AQSH davlat idoralari, masalan, Qo'shma Shtatlar Savdo Vakilligi

9 UNCTAD secretariat calculations based on UNCTAD TRAINS I-TIP data, 2023. <https://www.wto.org>

10 <https://www.usitc.gov/> – Amerika Qo'shma Shtatlari Federal Xalqaro Savdo Komissiyasi

11 <http://english.mofcom.gov.cn/> – Xitoy Xalq Respublikasi Savdo Vazirligi

12 <http://www.stats.gov.cn/english/> – Xitoy Xalq Respublikasi Milliy Statistika Byurosi

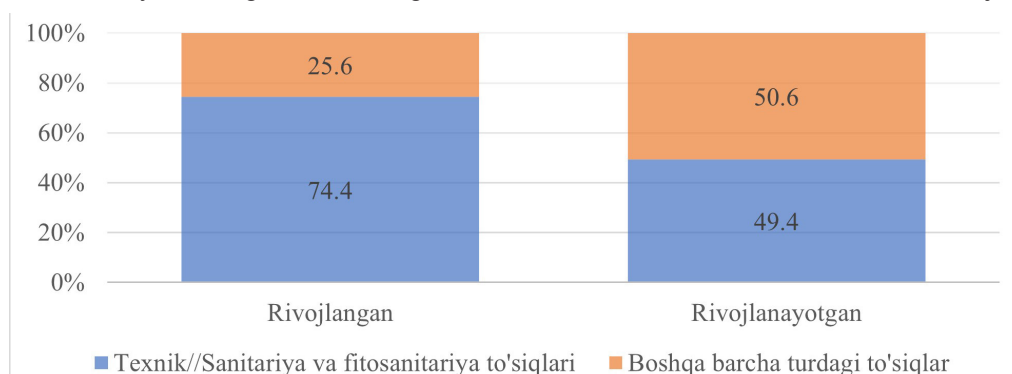
idorasi (USTR)¹³ va AQSh Xalqaro Savdo Komissiyasi (USITC) notarif choralarining AQSh iqtisodiyotiga iqtisodiy ta'sirini baholash uchun turli usullardan foydalanadi.

Yondashuvlardan biri – iqtisodiy modellardan maxsus notarif choralarining savdo hajmlari, narxlar va boshqa iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini baholash uchun foydalanish. Ushbu modellar muayyan tovarlarga bo'lgan talab va taklif, tarifsiz chora-tadbirlarning ishlab chiqarish xarajatlari va narxlariga ta'siri va ta'sirlangan savdo hamkorlari tomonidan savdoni o'zgartirish yoki qasos olish potentsiali kabi bir qator omillarni hisobga olishi mumkin.

Yana bir yondashuv – ta'sirlangan firmalar va tarmoqlarni o'rganish kabi empirik tadqiqotlar o'tkazish, notarif choralarining savdo va iqtisodiyotga ta'siri haqida ma'lumot to'plash. Masalan, USITC savdo siyosati va kelishuvlarining AQSh iqtisodiyotining turli tarmoqlariga ta'siri bo'yicha tergov va tadqiqotlar olib boradi.

Bundan tashqari, AQSh hukumati notarif choralarining ularning biznesi va kengroq iqtisodiyotga ta'sirini yaxshiroq tushunish uchun sanoat manfaatdor tomonlari, jumladan ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar bilan maslahatlashuvlar o'tkazishi mumkin.

Umuman olganda, Qo'shma Shtatlar tomonidan tashqi savdoda tarifsiz usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash uchun qo'llaniladigan metodologiya miqdoriy va sifat usullarining kombinatsiyasiga asoslanadi va savdo siyosatining mumkin bo'lgan ta'sirini har tomonlama tushunish uchun mo'ljallangan.

6-rasm: Mamlakat turi bo'yicha notarif usullar, 2023 yil (Sanitariya va fitosanitariya to'siqlar ulushi chora-tadbirlar va importga bog'liq bo'lmagan notarif choralarda texnik to'siqlar)¹⁴

Yuqoridagi rasmdan ko'rinib turibdiki, notarif to'siqlarning aynan texnik hamda sanitariya va fitosanitariya to'siqlari rivojlangan davlatlarda rivojlanayotgan davlatlarnikiga qaraganda yuqoriroqdir, mos ravishda 74.4% va 49.4% tashkil etgan. Aksincha, notarif to'siqlarning boshqa turlari rivojlanayotgan mamlakatlarda rivojlangan davlatlarnikidan deyarli ikki barobar yuqoriroq ekanligini ko'rishimiz mumkin, ya'ni 50.6% va 25.6% mos ravishda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, tashqi savdoda notarif usullardan foydalanishning iqtisodiy oqibatlariga oid tadqiqotlar jahon bozorlarida tartibga solish choralari bilan bog'liq muammolar va imkoniyatlarni yoritib berdi. Ushbu mavzuni qat'iy tadqiqot metodologiyalari va fanlararo yondashuvlar orqali o'rganishni davom ettirish orqali siyosatchilar va manfaatdor tomonlar notarif choralarning ta'sirini tushunishlarini kuchaytirishlari va yanada inklyuziv, shaffof va samarali global savdo tizimini ilgari surish yo'lida ishlashlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Leonardo Baccini, Anreas Dur, Manfred Elsid. The Politics of Trade Agreement Design, 2012-yilda Xalqaro tashkilotlarning siyosiy iqtisodiga bag'ishlangan konferentsiya uchun tayyorlangan ilmiy maqola.
2. Naim Huruglica (the consultant), Report on Non-Tariff Measures in CEFTA (Support to regional economic integration), GIZ, 2022.
3. Hoekman B, Nicita A. The Unseen Impact of Non-tariff Measures: Insights from a new database, United Nations Conference on Trade and Development and The World Bank, Geneva, 2018.
4. Hiau Looi Kee, Alessandro Nicita. Trade Frauds, Trade Elasticities and Non-Tariff Measures, World Bank, 2016.
5. <https://www.wto.org>
6. <https://www.usitc.gov>
7. <http://english.mofcom.gov.cn>
8. <http://www.stats.gov.cn/english>
9. <https://ustr.gov>

¹³ <https://ustr.gov/> – Qo'shma Shtatlar Savdo Vakili

¹⁴ Jahon Savdo Tashkiloti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi. (Xalqaro savdo markazi tomonidan o'tkazilgan biznes so'rovlari asosida. Namuna 11 ta rivojlanayotgan va kam rivojlangan mamlakatlar misolida olingan). <https://www.wto.org>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.